

Κείμενο

Προκαταλήψεις και στερεότυπα

Η Σώτη Τριανταφύλλου δημοσίευσε το κείμενο στο περιοδικό ΓΥΝΑΙΚΑ, τεύχος 47, Απρίλιος 2012, και στις 26.03.2012 στη σελίδα Απόψεις της εφημερίδας Καθημερινή. Δίνεται απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Τον τελευταίο καιρό αποφάσισα να σημειώνω τις προκαταλήψεις που ακούω σε συζητήσεις ή που συναντώ στην καθημερινότητα. Για παράδειγμα, σημείωσα μια σκηνή σ' ένα εστιατόριο, όπου κάθισα με μια ηλικιωμένη φίλη μου. Ο σερβιτόρος την αποκάλεσε «γιαγιά» («Τι να σας φέρω γιαγιά;») και εξεπλάγην όταν εκείνη αντέδρασε λέγοντάς του ότι δεν είναι η γιαγιά του. Αυτού του είδους η οικειότητα προέρχεται από την αντίληψη ότι τα ηλικιωμένα άτομα δεν είναι άντρες και γυναίκες, αλλά παππούδες και γιαγιάδες. Δηλαδή προέρχεται από την αντίληψη ότι οι ηλικιωμένοι δεν έχουν φύλο και ότι ορίζονται από τη συγγενείά τους με νεότερους ανθρώπους. [...]

Από την άλλη, μερικές προκαταλήψεις είναι ανώδυνες. Ενώ προσπαθώ να ανοίξω μια βαριά μεταλλική πόρτα, επεμβαίνει ένας κύριος, την ανοίγει και μου χαμογελάει με συγκαταβατικότητα. Γι' αυτόν, είτε τραβάω μια πόρτα που πρέπει να σπρώξω, είτε σπρώχνω μια πόρτα που πρέπει να τραβήξω, είτε δεν έχω αρκετή δύναμη για να κάνω ούτε το ένα ούτε το άλλο. Δηλαδή οι γυναίκες δεν μπορούν να ανοίξουν πόρτες! Επίσης μπερδεύονται με τα κουμπιά των ασανσέρ και με οτιδήποτε μηχανικό και τεχνολογικό.

Κάθε προκατάληψη έχει βεβαίως τις δικαιολογίες της, το στατιστικό της δυναμικό. Ωστόσο η μετατροπή μιας μεμονωμένης αρνητικής εμπειρίας σε γενική πεποίθηση είναι ένδειξη περιορισμένου ορίζοντα. Πολλοί ηλικιωμένοι δεν ακούνε καλά· όμως αυτή η παρατήρηση δεν αρκεί για να ουρλιάζουμε όταν τους μιλάμε, αρθρώνοντας τις συλλαβές μία-μία ώστε να μας ακούνε. Κοντολογίς, δεν είναι όλοι οι ηλικιωμένοι κουφοί, όπως δεν είναι όλες οι γυναίκες ανίκανες να αποφασίσουν αν μια πόρτα ανοίγει με σπρώξιμο ή με τράβηγμα.

Σημειώνοντας τις προκαταλήψεις, γίνομαι όλο και πιο αισιόδοξη. Θυμάμαι πως όταν ήμασταν μικροί ο ξάδερφός μου ο Τζίμι, που ζούσε στο Μέμφις του Τενεσί, έλεγε με μορφασμό αηδίας ότι «οι νέγροι μυρίζουν άσχημα». Χρησιμοποιούσε τη λέξη «νέγροι», που δεν πολυακούγεται πια. Με το πέρασμα του χρόνου ο Τζίμι όμως άλλαξε: πριν από λίγες ημέρες είδαμε μαζί στο Μπρόντγουεϊ ένα μιούζικαλ με τον προσφιλή τίτλο «Μέμφις», στο οποίο ένας λευκός ντισκ τζόκεϋ ερωτεύεται μια μαύρη τραγουδίστρια. Ο πρώην «ρατσιστής» νεαρός από τον Νότο έχει εξελιχθεί σε έναν ώριμο, μετριοπαθή ενήλικα που ψήφισε τον Ομπάμα. Επίσης δεν θυμάται τα περί δυσάρεστης μυρωδιάς – οι νεανικές μας πλάνες είναι πιο δυσάρεστες από τις μυρωδιές.

Αυτό που συμβαίνει με την ωρίμανση των ανθρώπων συμβαίνει και με την ωρίμανση των κοινωνιών. Όταν ήμουν νέα, οι ενήλικες πίστευαν ότι όλοι οι νέοι είχαμε παρασυρθεί στον ωκεανό του σεξ, των ναρκωτικών και του ροκ – «πού οδεύομεν!».

Σήμερα, παρ' ό,τι ο δρόμος προς την ωριμότητα είναι μακρύς, οι πολίτες μάλλον διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στα άτομα και αποφεύγουν τις υπεραπλουστεύσεις και τις γενικεύσεις. Η ενημέρωση, τα ταξίδια, η πρόοδος της ίδιας της ανθρώπινης ιστορίας τοποθετούν τον καθένα μας μπροστά στις προκαταλήψεις του.

ΘΕΜΑ Β

B1. Βασικό γνώρισμα της εισαγωγής του Κειμένου είναι ο βιωματικός χαρακτήρας. Να αναφέρετε δύο χαρακτηριστικά που επιβεβαιώνουν αυτό τον χαρακτηρισμό παραθέτοντας και τα αντίστοιχα χωρία και να δικαιολογήσετε την επιλογή της συντάκτριας αναφέροντας δύο λόγους.

B2. Να μετατρέψεις, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, τις παρακάτω προτάσεις του Κειμένου 2 στην αντίθετη σύνταξη (ενεργητική/παθητική) και να σχολιάσεις τις διαφοροποιήσεις που παρατηρείς στο ύφος του λόγου.

α) ...ότι οι ηλικιωμένοι δεν έχουν φύλο και ότι ορίζονται από τη συγγένειά τους με νεότερους ανθρώπους.

β) οι πολίτες μάλλον διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στα άτομα και αποφεύγουν τις υπεραπλουστεύσεις και τις γενικεύσεις.

γ) Η ενημέρωση, τα ταξίδια, η πρόοδος της ίδιας της ανθρώπινης ιστορίας τοποθετούν τον καθένα μας μπροστά στις προκαταλήψεις του.

B3. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 2 η συγγραφέας χρησιμοποιεί ασύνδετο σχήμα λόγου. Να το εντοπίσεις και να εξηγήσεις τους λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων.

B4. “ *Δηλαδή οι γυναίκες δεν μπορούν να ανοίξουν πόρτες! Επίσης μπερδεύονται με τα κουμπιά των ασανσέρ και με οτιδήποτε μηχανικό και τεχνολογικό .*”

Να χαρακτηρίσεις τον λόγο, μακροπερίοδο ή βραχυπερίοδο, στο παραπάνω απόσπασμα του κειμένου, τεκμηριώνοντας την απάντησή σου. Τι σχόλια θα είχες να κάνεις σχετικά με το ύφος του λόγου από τη συγκεκριμένη συγγραφική επιλογή;

B5. Στο Κείμενο 2 η οργάνωση του λόγου γίνεται και με την εκτενή χρήση παραδειγμάτων. Επιλέγοντας δύο σημεία του Κειμένου να εξηγήσεις για ποιους λόγους επιλέγει τη συγκεκριμένη τεχνική η συγγραφέας. Θεωρείς ότι πετυχαίνει τους στόχους της;
